

Ana-Maria TRANTESCU

***CONCEPTUALIZĂRI METAFORICE ȘI METONIMICE ÎN
CONSTRUCȚIILE IDIOMATICE DIN LIMBILE ENGLEZĂ ȘI
ROMÂNĂ***

Ana-Maria TRANTESCU

***CONCEPTUALIZĂRI METAFORICE ȘI METONIMICE
ÎN CONSTRUCȚIILE IDIOMATICE DIN LIMBILE
ENGLEZĂ ȘI ROMÂNĂ***

**Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2016**

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. dr. h.c. mult. Maria ILIESCU (Universitatea din Innsbruck, Austria)

Prof. univ. dr. Daniela Corina IONESCU (Universitatea din București)

Prof. univ. dr. habil. Mariana NEAGU (Universitatea "Dunărea de Jos", Galați)

Prof. univ. dr. Ioana MURAR (Universitatea din Craiova)

Prof. univ. dr. Ilinca CRĂINICEANU (Institutul Teologic Adventist, Cernica)

Copyright 2016 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TRANTESCU, ANA-MARIA

Conceptualizări metaforice și metonimice în construcțiile idiomatice din limbile engleză și română / Ana-Maria Trantescu. - Craiova :

Universitaria, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1011-8

811.135.1'276

811.111'276

Iubiților mei părinți, cu multă recunoștință și prețuire

CUVÂNT ÎNAINTE

Apariția cărții doamnei Ana-Maria Trantescu, al cărei conținut îl cunosc în mare parte din vremea când autoarea îl pregătea pentru a-l prezenta ca teză de doctorat, reprezintă încoronarea unei munci asidue.

Lucrarea cuprinde două părți principale: o parte teoretică (Cap. I–V) și o parte aplicativă, contrastivă (Cap. VI – VII). Cititorii vor descoperi, astfel, pe lângă comparația, destul de neobișnuită, dintre engleză și română în domeniul figurilor de stil, mai multe capitole interesante în ce privește semantica în general și semantica cognitivă, în special (I,1.6).

Astfel, în Capitolul I, se găsește o scurtă istorie a evoluției semanticii din antichitate până în epoca contemporană, în care se discută, în special, relațiile dintre limbă și gândire pe de o parte, și limbă și cunoaștere, pe de alta, o problematică care a preocupat nu numai pe lingviști, ci mai ales pe filosofi încă din antichitate. Un loc special se acordă curentului modern cognitiv.

Deosebit de interesant mi se pare capitolul dedicat retoricii (Cap. II), legat de problemele ridicate de analizele moderne ale diferitelor tipuri de discurs, capitol pentru care argumentarea este una din cele mai importante.

Înainte de a ajunge la partea concretă, contrastivă, cartea doamnei Trantescu oferă cititorilor o trecere în revistă a diferitelor interpretări, descrieri și clasificări ale metaforei și ale metonimiei (Cap. III-IV) prin prisma lucrărilor celor mai importante ale lingviștilor europeni și americani. În acest cadru, sunt discutate relațiile dintre metaforă și comparație, noțiunea relativ nouă a metaforei filate și perspectivele majore legate de teoria substituției și a interacțiunii. Centrală este relația dintre concept și expresia sa lingvistică. De fapt în capitolul consacrat teoriei metaforei, cititorul poate găsi răspuns aproape la toate problemele legate de această figură de stil. Pe larg sunt examinate și adoptate părerile și analizele lui George Lakoff și Mark Johnson, în special rolul de bază pe care metafora o are în viața noastră cotidiană, nu numai în limbă, ci și în gândire și în acțiune.

Autoarea discută și un punct vulnerabil al analizelor lingvistice în general și al figurilor de stil în special, și anume terminologia neunitară folosită de specialiști.

În ce privește partea contrastivă, aplicativă, Ana-Maria Trantescu ajunge la concluzia că majoritatea expresiilor metaforice găsite în engleză au o paralelă și în română, și aceasta mai ales datorită cunoștințelor dobândite prin contact cu realitatea obiectivă. Prin aceasta consider pe drept cuvânt, ca și Ana-Maria Trantescu, că lucrarea aduce o contribuție pozitivă la problema asemănarilor interculturale.

În final, cartea oferă cititorilor o bibliografie deosebit de bogată, care poate folosi tuturor celor interesați în probleme de semantică.

*Prof. univ. dr. dr. h.c. mult. Maria Iliescu,
Universitatea din Innsbruck (Austria)*

Îmi exprim deplina recunoștință pentru deosebita generozitate intelectuală și umană și pentru sprijinul permanent de care m-am bucurat din partea doamnei prof. univ. dr. dr. h. c. mult. Maria Iliescu, conducătorul științific al tezei de doctorat *Conceptualizări metaforice și metonimice în construcțiile idiomatice din limbile engleză și română*, fără de care acest demers intelectual nu ar fi fost posibil. Domnia sa a marcat pentru totdeauna formarea mea profesională, jalonând cu tact, spirit academic și exigență profesională întregul meu parcurs intelectual timp de peste cinci ani, și de aceea consider un adevărat privilegiu faptul că am beneficiat de competența și rigurozitatea științifică a domniei sale.

Profunda mea grațitudine se îndreaptă și către doamna prof. univ. dr. Ioana Murar pentru rolul foarte important pe care l-a avut în formarea mea profesională în timpul anilor de studii și pentru sprijinul intelectual și moral neprețuit pe care mi l-a acordat de-a lungul întregii perioade de redactare a tezei și după aceea. Domnia sa reprezintă pentru mine un model moral și profesional demn de urmat.

Profunda mea recunoștință se îndreaptă și către doamna prof. univ. dr. habil. Mariana Neagu, de la Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați, pentru suportul intelectual și moral pe care mi l-a acordat în permanență și pentru modelul de rigurozitate științifică și academică pe care mi l-a oferit.

Îmi exprim, de asemenea, deplina grațitudine față de doamna prof. univ. dr. Daniela Corina Ionescu, de la Universitatea din București, unul din referenții tezei mele de doctorat, pentru aprecierile, sugestiile și recomandările făcute cu pertinentă, eleganță și spirit academic în vederea publicării tezei.

Doresc, de asemenea, să adresez cele mai calde mulțumiri doamnei prof. univ. dr. Ilinca Crăiniceanu pentru contribuția foarte importantă în formarea mea profesională în timpul anilor de studenție și pentru aprecierile demersului meu științific. Domnia sa a fost și primul meu îndrumător în domeniul lingvisticii cognitive, cultivându-mi interesul pentru metafora conceptuală.

INTRODUCERE

Prezenta lucrare reprezintă teza de doctorat, susținută în mai 2007. Teza *Conceptualizări metaforice și metonimice în construcțiile idiomatice din limbile engleză și română* a apărut din preocuparea pentru domeniul vast al metaforei și al metonimiei, cât și din dorința de a aborda controversata problematică a frazeologismelor din cele două limbi. Ne propunem, așadar, un dublu demers: o abordare detaliată a celor doi tropi, printr-o prezentare a teoriei și istoriei metaforei și metonimiei, cu accent pe perspectiva cognitivă asupra lor, și o analiză a expresiilor idiomatice englezești și românești din domeniul corpului omenesc, expresii bazate pe conceptualizări metaforice și metonimice.

Permanența metaforei în experiența umană determină locul central pe care îl ocupă aceasta între celelalte figuri retorice și rolul pe care îl are în evoluția vocabularului.

La rândul ei, metonimia este considerată un trop major, bazat nu pe asemănare ca metafora, ci pe contiguitate de sensuri, fiind privită ca un important și permanent agent de schimbare în lexic. Mutațiile de sens se explică, de multe ori, prin procesele metaforice și metonimice care au loc în limbă.

Dincolo de diversitatea abordărilor, am încercat să demonstrăm universalitatea metaforei și metonimiei, ubicuitatea lor. Fiind fenomene ce aparțin nu doar limbii ci în primul rând gândirii, sistemului nostru conceptual, metafora și metonimia au trecut dincolo de discurs, în artele plastice, cinema, în afișele și spoturile publicitare.

Metonimia, și în special metafora, sunt prezente în absolut toate dimensiunile existenței umane.

În ceea ce privește cel de-al doilea demers, el presupune asumarea unei mari responsabilități, având în vedere neclaritățile terminologice, suprapunerile de termeni și dificultatea segmentării continuumului terminologic.

Lucrarea de față își propune, de asemenea, umplerea unui gol în analiza construcțiilor idiomatice, știut fiind că pentru limba română nu s-au întreprins studii ale acestora din perspectivă cognitivă.

Corpusul este furnizat în principal de *Longman Idioms Dictionary* (2001). Pentru o mai bună analiză a sensurilor idiomatice s-au folosit și alte surse : *Oxford Idioms* (2003), *Oxford Advanced Learners' Dictionary* (2004) și *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language* (1994). Pentru corespondentele românești s-au utilizat: *Dicționarul limbii române* (Serie veche: 1913-1949; Seriile noi: 1967; 1969), *Dicționarul limbii române contemporane* (1957), *Dicționarul limbii române moderne* (1958), *Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române* (1985), *Dicționarul explicativ al limbii române* (1996) și *Micul dicționar academic* (2001).

Cartea este structurată astfel:

Primul capitol, **Scurtă privire asupra evoluției semanticii după 1950**, trece în revistă principalele curente semantice din a doua jumătate a secolului trecut: semantica structurală, generativ transformățională, semantica logică și semantica cognitivă. Capitolul cuprinde, de asemenea, o prezentare a relativismului lingvistic și a universaliiilor semantice. Problema diferențelor în conceptualizare și a universaliiilor semantice va fi adâncită în capitolul al VII-lea, dedicat analizei contrastive a expresiilor idiomatice englezești și românești din domeniul corpului omenesc și în formularea concluziilor generale.

Subcapitolul **Lingvistica cognitivă**, analizează principiile de bază ale acestei noi teorii lingvistice. Considerând limba în primul rând un fenomen cognitiv, lingviștii cognitiști își centrează investigația pe principiul conform căruia nu există separație între limbă și gândire, între limbă și cogniție în general. Sensul este privit ca un fenomen cognitiv cu baza experiențială. Cognitiști susțin că experiența de a crește, de a ne maturiza și interacționa permanent cu mediul înconjurător, cu societatea în care trăim, motivează structurile conceptuale de bază care fac posibilă înțelegerea și limba. Realismul experiențial consideră că realitatea nu este accesibilă direct, ci prin structurile conceptuale derivate din experiența noastră corporală, cu toate implicațiile acesteia, reprezentările semantice fiind fundamentate pe aceste structuri conceptuale. Două structuri conceptuale foarte importante, pe care se bazează sensul, sunt metafora și metonimia.

Al doilea capitol, **Tropii în studiile de retorică și neoretică. Importanța figurilor de stil în dezvoltarea lexicului**, este dedicat studiului tropilor în retorică clasică și neoretică. Noua retorică, privită ca o teorie a argumentării, apare ca o știință modernă, la granițele structuralismului, noii estetici și ale semiologiei.

O cercetare a dezvoltării lexicului unei limbi trebuie să ia în considerare influența tropilor asupra acestei dezvoltări. Capitolul analizează evoluția figurilor de stil de la *figurile de invenție*, la *figurile convenționale* și, în sfârșit, la *figurile lexicalizate*, integrate complet în vocabular.

Capitolul următor, **Teoria metaforei**, abordează cele trei perspective majore asupra metaforei: *teoria substituției*, *a comparației* și *teoria interacțiunii*. Este prezentată, de asemenea, relația metaforă – comparație. Un subcapitol este dedicat metaforei și structurilor de discurs, iar un altul distanței metaforice, cu alte cuvinte, diferenței mai mari sau mai mici de sens care separă poli metaforei. Aceasta este privită din perspectiva mai multor cercetători : MacCormac, Morier, Reverdy, Weinrich, Prandi. Capitolul cuprinde și o clasificare a metaforei în funcție de diferite criterii.

Intitulat **Istoria metaforei și a metonimiei**, capitolul al IV-lea, urmărește cronologic, din antichitate până în a doua jumătate a secolului al XX-lea, reflectarea celor doi tropi în studiile de specialitate.

Capitolul al V-lea, **Metafora și metonimia în lingvistica cognitivă** prezintă pe larg teoria cognitivă asupra metaforei și metonimiei, baza experiențială